

ధర్మము

విచారణ

ఆర్య కథాలహరి-3

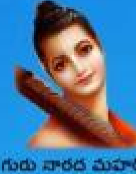

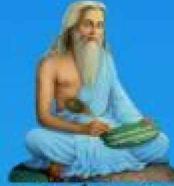
సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

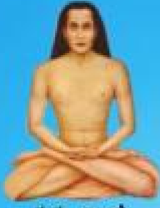

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

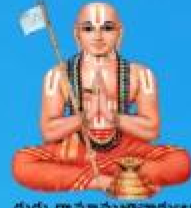
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

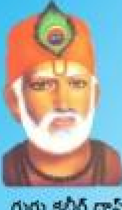

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

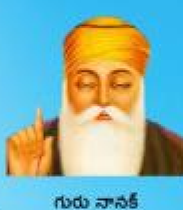

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

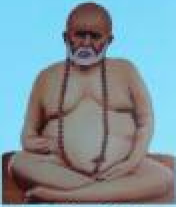

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre

Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD,Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900 | 1901-1910 | 1911-1920 | 1921-1930 | 1931-1940 | 1941-1950 | 1951-

Subject

Astrophysics | Biology | Chemistry | Education | Law | Mathematics | Mythology | Religion | For more subjects...

Language

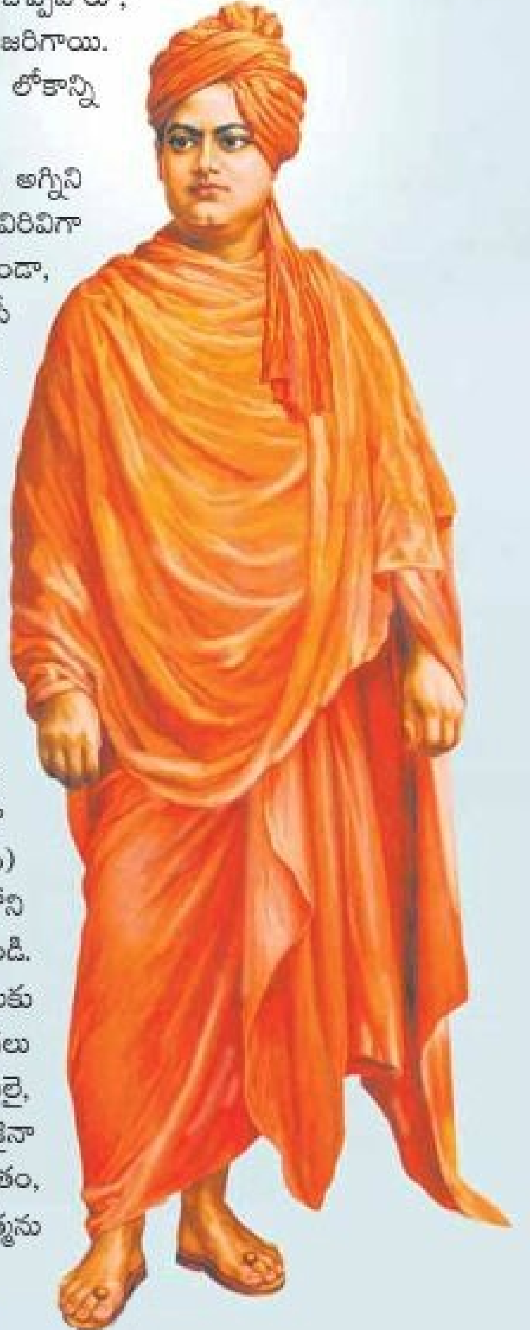
Sanskrit | English | Bengali | Hindi | Kannada | Marathi | Tamil | Telugu | Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, ఐవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

ఆర్యకథాలహరి

మూడవ భాగము

గ్రంథకర్త:

టి. వి. నరసింగరావు, బి.ఎ.,

డెప్యూటి ఇన్‌స్పెక్టర్ ఆఫ్ స్కూల్సు,

నంద్యాల రేంజి.

ప్రకాశకులు:

రామా అండ్ కో.,

విద్యావిషయిక ప్రచారకులు,

[illegible]

విషయసూచిక.

—— :o: ——

ఆర్యకథాలహరి.

మూఁడవ భాగము.

1. బాలతాపసి.

శ్రీహరిపై భక్తి యలవడుట మిగుల కష్టము. దృఢమైన దైవభక్తితో నెట్టి కార్యమునైన సాధింపవచ్చును. మనలను సృజించిన యా పరమేశ్వరునకు వయస్సుతోఁ బని లేదు. చిన్నవారైనను, పెద్దవారైనను భక్తిపరులే దేవునికి పరమ ప్రియులు. తను నమ్మినవారిని శ్రీహరి తప్పక రక్షించును.

పూర్వము ఉత్తానపాదుఁడను రాజు "ధర్మమేజయ" మను వాక్యమనుసరించి రాజ్యమేలుచుండెను. అతనికి సునీతి, సురుచియను నిరువురు భార్యలుండిరి. సునీతికి ధ్రువుఁడు, సురుచికి నుత్తముఁడు నను కొడుకులుపుట్టిరి. వారు దినదినమున్వృద్ధిబొందుచుఁ దల్లిదండ్రుల కెక్కువ సంతోషము కలిగించుచుండిరి. ఉత్తానపాదునకు తన చిన్నభార్యయగు సురుచియం దెక్కువప్రేమ యుండెను. ఆతఁడెప్పుడును నామె యింటియందే కాలము గడపుచుండెను. ఒకనాఁ డాతఁడు సురుచికొడుకగు నుత్తమునిఁ దనతొడపైఁ గూర్చుండఁబెట్టు

కొని ముద్దులాడుచుండెను. ఆ సమయమున వచ్చుటకి ధ్రువుఁడు వచ్చెను. ధ్రువునకుఁగూడఁ దన తండ్రితొడపైఁ గూర్చుండుటకుఁ గోరిక పుట్టెను. వెంటనే యాతఁడు సంభ్రమముతోఁ దండ్రిని సమీపించెను.

ఆ ప్రక్కనేయున్న సురుచి ధ్రువునిఁజూచి యిట్లు పలికెను. "ఓ సవతికొడుకా ! నీసంబరమునకుఁ గారణము నాకుఁ దెలిసినది. నీ తండ్రితొడపైఁ గూర్చుండు భాగ్యము నీవు నోచుకొనలేదు. అట్టిదియున్నచో నా కడుపుననే పుట్టియుందువు. ఇప్పుడైనను నీవట్టి భాగ్యము కోరుదువేని లోకరక్షకుఁడైన శ్రీహరిని సేవింపుము." ఇట్లుచెప్పి యామె యా కుమారుని చేయిఁబట్టుకొని యావలకు లాగెను. ఉత్తానపాదునకుఁ గొడుకునందుఁ బ్రేమయున్నను సురుచిమాట కెదురు చెప్పఁజాలక యూరకుండెను.

అవమానము భరించుట మిగుల కష్టము. అది అగ్నికంటె వేడి. ఖడ్గముకంటె వాడి. సవతితల్లిమాటలకు ధ్రువునికన్నుల వెంట నీళ్ళువచ్చెను. ఆతఁడేడ్చుచు దల్లియగు సునీతికడకు బోయెను. సునీతి కొడుకునోదార్చుచుఁ దొడపైఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని దుఃఖమునకుఁ గారణమడిగెను. ధ్రువుఁడు తన్ను సురుచియాడిన మాటల నెఱింగించెను. ఆ పలుకులు విని సునీతిగూడ దుఃఖించి కుమారునకిట్లనెను. "తండ్రీ! నీ వేడ్చి

నందువలనఁ బ్రయోజనములేదు. నేను సురుచిచేత దాసికంటెఁ గడు నీచముగఁ జూడఁబడుచున్నాను. నిర్భాగ్యురాలనగు నాకడుపుననీవుపుట్టితివి. నాకుఁ బుత్రుఁడవగుటచేత నేనిన్నాళ్ల మె య్యన్నిమాటలనఁగలిగెను. అయినను నీ కాము మంచి యుప కారమే చేసెను.నీ వామె చెప్పినట్లు శ్రీమన్నారాయణుని సేవింపుము. ఆతనికంటె నీదుఃఖమును బోగొట్టు సమర్థు లెవ్వరును లేరు. ఆతని సేవయిహలోకసుఖముల నేగాక పరలోక సుఖముగూడనిచ్చును.''

ధ్రువుఁడు తల్లి చెప్పిన మాటలు విని యామెకు నమ స్కరించి, యాశీర్వచనముబొంది హరినిగూర్చి తపస్సుజేయు టకు బయలుదేరెను. ఎక్కడికి బోవలయునో యాతని కేమి యుఁ దెలియదు. అట్లు పోయిపోయి యాతఁడొక భయంకర మైన యడవిలోఁ బ్రవేశించెను. అప్పుడు నారదమునీంద్రుఁ డా బాలునకుఁ గనఁబడెను. బాలకుఁ డా మునీంద్రునకు నమ స్కరించెను. ధ్రువునిసంగతి దివ్యదృష్టిచే గనిపెట్టి నారదు డతనినిఁ జూచి "నాయనా! నీసంగతి నేను తెలిసికొంటిని. నీవు చిన్నవాఁడవు. ఒంటిగా నెక్కడికిఁ బోయెదవు? మీయిల్లు కావలసినపాడిపంటలతో నిండియున్నది. అవియన్నియు విడిచిపోవుట మంచిది కా"దనెను. అందులకు ధ్రువుఁడు "మునీంద్రా! సవతితల్లియాడిన మాటలుసహింపలేక హరింగూర్చి తపముసేయుటకుఁ బోవుచున్నా"నని పలికెను. నారదుఁడు

నవ్వి "నీవు పసివాఁడవు. ఈవయస్సునమానావమానములుండ రాదు. నీవెక్కడ? శ్రీమన్నారాయణునిఁగూర్చితపము జేయు టెక్కడ? తపస్సులనఁగాసామాన్యమనుకొంటివా? ఎండవానల కోర్వవలయును. చలికిసహింపవలయును. అదియుంగాక పెద్ద కాలముతపస్సు జేయు మునీశ్వరులే శ్రీహారినిజూడలేక యుందురు. నామాటవిని యీ కోరికవిడిచి యింటికిబో" మ్మనిఁ జెప్పెను.

ధ్రువుండందులకు సమ్మతింపలేదు. "ఎన్నికష్టముల నైనఁబడి శ్రీహారిని జూడఁదలఁచితిని. అతని యనుగ్రహము బొందకుండఁ బురమునకు మరలిపోవను. నాయందు దయ యుంచి యా మహాత్ముని సేవించుమార్గము జెప్పు"మని యా బాలుఁడు నారదునిపాదములపైబడి వేడికొనెను. నారదుఁ డాకుమారునిబుద్ధికి సంతసించి శ్రీహారిమంత్రము నుపదేశించి "కుమారా! కనుచూపుమేరలో మధువనమున్నది. అక్కడనే యమునానదిగూడ నున్నది. అయ్యది తపస్సు జేసికొనుటకుఁ దగినస్థలము," అని చెప్పెను.

ధ్రువుడు నారదుఁడు చెప్పినట్లు మధువనమునకుఁబోయి హారింగూర్చి తపస్సు జేయుచుండెను. ఆతఁడు కొన్ని దినము లడవిపండ్లను దినెను. కొన్నిదినములు జలముమాత్రమే త్రాగెను. కొన్నిదినములేమియుఁ బుచ్చుకొనకయుండెను. ఇట్లాతఁడాఱుమాసములు శ్రీహారికై ఘోరమైనతపము జేసెను.

ఆతని తపమునకు శ్రీహరి సంతోషించి ప్రసన్నుఁడై యనేక వరములిచ్చెను. ధ్రువుఁడు మిక్కిలియానందముతో నిజపురము నకు వచ్చెను. ఉత్తానపాదుఁడు కొడుకు తేజమునుజూచి యాశ్చర్యపడెను. తనకొడుకింతవాఁడయ్యెఁగదాయని సునీతి సంతసించెను. సురుచి సిగ్గునొందెను. ఉత్తానపాదుఁడు ధ్రువు నకే రాజ్యాభిషేకముజేసి తపమునకుఁ బోయెను. ధ్రువుఁడనేక సంవత్సరములు రాజ్యపరిపాలనముఁజేసి, హరికరుణచే స్వర్గ మున నందఱికన్న యున్నతపదవి గాంచెను.

బాలులారా! చూచితిరా! వయస్సునఁ బాలుఁడై యును ధ్రువుఁడు తనదృఢసంకల్పముచేతను, నిశ్చలమైన హరి భక్తిచేతను నెట్టి యున్నతపదవిఁ బడయగలిగెనో! మీరును భక్తిపరులైనచో సమస్తకార్యములందును మీకు దైవము తోడ్పడును. మీకు పరమేశ్వరుఁడు తోడునీడయైయుండి మిమ్ములను సదా రక్షించును.

---

2. గ ర్వ భ ం గ ము.

పూర్వకాలమునఁగూడఁ ననేక వీరాగ్రేసరులుండి రని మనకుఁ బరశురాముని కథవలనఁ దెలియును. ఈతఁడే గాక ద్రోణుఁడు, కృష్ణుడు, అశ్వత్థామ మొదలగువారెందరో

కలరు. పరశురాముఁడు జమదగ్ని యను మునీంద్రునకు రేణు
కయందుజనించిన నాల్గవకుమారుఁడు. ఇతఁడు బాల్యమున
వేదశాస్త్రములతోఁబాటు ధనుర్విద్యగూడ బూర్తిగ నభ్య
సించెను. ఈతఁడు తపంబున శివుని మెప్పించి, యా దేవదేవుని
యొద్ద నస్త్రవిద్యారహస్యములను గ్రహించెను. శిష్యుని
భక్తికి మెచ్చి యాశివుఁ డీతనికి "పరశువు" నిచ్చెను. "పరశు"
యనగా గండ్రగొడ్డలి.

ఒకనాడు మాహిష్మతీ నగరమేలు కార్తవీర్యార్జునుఁడు
వేటమార్గమున నొక యరణ్యమున కేగి, యటనుండి జమ
దగ్నిమునీంద్రుని యాశ్రమమున బ్రవేసించెను. రాజేంద్రుండు
తన యాశ్రమమునకు వచ్చినందులకు సంతోషించి, జమదగ్ని
యాతనిని విందుఁ గుడిచిపొమ్మని కోరెను. కార్తవీర్యుఁడందు
కు సమ్మతించెను. తనయొద్దనున్న కామధేనువు మహిమ చే
జమదగ్ని యాం కార్తవీర్యునకు పరివారసమేతముగ విందు
జేసెను. భోజనమైనతరువాత గార్తవీర్యుఁడు కామధేనువు
ప్రభావమున కాశ్చర్యపడి దానిని దనకిమ్మని మనీంద్రునిఁ
గోరెను. జమదగ్ని యందులకు సమ్మతింపకపోవుటచేఁ
గార్తవీర్యుఁ డా కామధేనువును బలవంతముగఁ గొనిపోయెను.

ఆ సమయమునఁ బరశురాముఁ డాశ్రమమున లేఁడు.
ఆశ్రమమునకువచ్చి తండ్రివలన నా వృత్తాంతమువిని, యాతఁ

డా క్షణముననే పరశువునుఁ జేపట్టి మాహిష్మతీపురమునకుఁ బోయి, కార్తవీర్యుని భయంకరమైన యుద్ధమునఁజంపి, కామ ధేనువును దెచ్చి, తండ్రికి సమర్పించెను. తరువాత నీతఁడు కార్తవీర్యుని కుమారులనుగూడ వధించెను. ఇతడు దుష్టులగు క్షత్రియరాజులను నిరువదియొక్కమారులు ఛేదించెను.

పరశురాముని పితృభక్తి వర్ణింపనలవికానిది. ఒక సమయమున జమదగ్ని కెందులకో కోపమువచ్చి భార్యను జంప వలసినదని కొడుకుల కాజ్ఞాపించెను. ఎవ్వరును ఆ పని సేయఁ జాలమనిరి. పరశురాముఁడు తండ్రియాజ్ఞ శిరసావహించి తల్లి శిరము ఖండించెను. జమదగ్ని యాతనిభక్తికిమెచ్చి "నీ కేమి వరము కావలయు?" నని యడిగెను. తల్లినిబ్రతికింపుమని పరశు రాముఁడు కోరెను. జమదగ్ని యట్లొనర్చెను.

కార్తవీర్యుడు పరశురామునిచేఁ జంపఁబడినకొన్నాళ్ళకు నాతని పుత్రులుకొందఱు పరశురాముఁ డాశ్రమమునలేనిసమయమునవచ్చి జమదగ్నిఁజంపి వెళ్ళిరి. ఇందువలనరోషావేశుఁడై పరశురాముఁడు క్షత్రియులనందఱనువధింపఁగాఁభూపరిపాలనముఁ జేయువారు లేకపోయిరి. దొంగతనములు మొదలగునవి హెచ్చెను. పాప మెక్కువయ్యెను. అప్పుడు కశ్యపుఁ డను మునీంద్రుఁడుపరశురామునికడకువచ్చి "పరశురామా! నీయట్టి వీరుఁడు త్రిలోకములయందును లేడు. నీవురాజుల నెల్లరఁ జంపి నాడవు. కావున నొక్క మహాయాగము జేసిన నీపాపములు

తొలఁగుమ"ని పలికెను. పరశురాముఁడు యాగమొనర్చి భూమి నంతయుఁ గశ్యపునకు దానమిచ్చి యాతని యాజ్ఞననుసరించి, మహేంద్రగిరికిఁబోయి తపముఁజేసికొనుచుండెను.

అనేకసంవత్సరములు గడచినపిమ్మట దశరథునిపుత్రుఁడగు శ్రీరాముఁడు మిథిలానగరమున కేగి, శివునివిల్లువిఱిచి సీతను పెండ్లాడెను. దశరథుఁడు కొడుకులను గోడండ్రను వెంటఁబెట్టుకొని, మిక్కిలి యుత్సాహముతో సాకేతపురమునకుఁ బోవునప్పుడు మహేంద్రగిరినుండి పరశురాముఁడు వచ్చి, యాతని యెదిరించెను. దశరథుఁడు భయపడి పరశురామునకు మ్రొక్కి, రామునిచేతఁగూడ నతనికి మ్రొక్కించెను. పరశురాముఁ డాగ్రహమున రామునిఁజూచి "నీవు నా గురువగు శివుని విల్లు విఱిచినావఁట ! నే నది సహింపఁజాలక నీపరాక్రమముఁ బరీక్షింపవచ్చితిని. నీవు విఱిచినది ప్రాతవిల్లు. ఇదిగో! నాచేత నున్నది విష్ణుచాపము. దీనినినీవు ఖండించితివేని నీతో. ద్వంద్వయుద్ధము సేయుదు"ననెను.

ఆ మాటలకు దశరథుఁడు మిక్కిలి భయంపడి గడగడవణకుచు పరశురామునికిఁ జేతులు జోడించి యిట్లనెను. "దేవా! ఈ రాముఁడు బాలుఁడు. నే ననేకవ్రతములు చేసి నలువురు కుమారులఁ గంటిని. అందులో నీతఁడు పెద్దవాడు. నా ప్రాణములన్నియు నీతనిమీఁదనే యుండును. కావున నీవీతని రక్షింపుము."

పరశురాముఁడు దశరథునిమాటలు వినలేదు. అంత కంతకు నాతని కోపము హెచ్చిపోవుచుండెను. అప్పుడు రాముఁ డాతనింజూచి "పరశురామా! నీవు బ్రాహ్మణుండవని మేము మ్రొక్కితిమిగాని నీకు భయపడికాదు. అకారణముగ నీవు నాతోఁ గయ్యమునకుఁ గాలుద్రువ్వుచుంటివి. ఇందులకు నే నేమందును? నేను శివునివిల్లు విఱచితినని నీకింతకోపమేల? నీవు నాబలము పరీక్షింపఁదలఁచికదా వచ్చితివి. నేను ధన్యుఁడ నగుదును. ఏదీ! నీచేతనున్న చాపము?" అని పలికి, పరశురామునిచేతనున్న చాప మందుకొనెను. రాముఁడు చాప మందుకొనఁగనే పరశురామునిబలము క్రుంగిపోయెను. అతని తేజము క్షీణించెను. అతఁడు బలహీనుఁడై రాముని జూచి "రామా! భాస్కరవంశాబ్ధిసోమా! నీవు శ్రీమన్నారాయణుఁడ వని నాకు బోధపడినది. ఇతరులైనచో నా శరాసనము బట్ట జాలరు. నాగర్వము నేడు నీవలనఁ బూర్తిగ భంగమైనది. అయినను నా కిది పరాభవము కాదు. మన మిరువురమును విష్ణువుయొక్క యంశయందు బుట్టినవారము" యని పలికి యాలిని యనుమతిఁబొంది నిజనివాసమునకుఁ బోయెను.

పరశురాముఁడు చిరంజీవి. ఈతనివలన ద్రోణుఁడు, భీష్ముఁడు, కర్ణుఁడు మొదలగువా రస్త్రవిద్యల నభ్యసించిరి.

మన మెట్టి స్థితియందుండినను గర్వపడరాదు. గర్వపడు వారికి తప్పక భంగముకలుగును.

---

3. మిత్రద్రోహి.

పూర్వము గౌతముఁడను బ్రాహ్మణుఁడు కలఁడు. అతఁడు తనకులధర్మములవిడిచి, బోయదానిని భార్యగాఁ జేసికొని, కిరాతులఁగూడి వేటకుఁబోవుచు, మాంసముఁదినుచు నీచవృత్తిచేఁ గాలముగడపుచుండెను. ఇట్లుండి ధనము సంపాదించుటకుఁ గొందఱువర్తకులతో స్నేహము జేసికొని వారితో దేశాంతరమునకు బయలుదేరెను. వారందఱు నట్లుపోవుచు నొకమహారణ్యముఁ బ్రవేశించిరి. అందొక యడవియేనుఁగు వారిపైకి వచ్చెను. అందఱును మిక్కిలి భయపడి నలుదిక్కులకుఁ బాఱిపోయిరి. గౌతము డొకమార్గమునుబట్టి పోయిపోయి, యొక విశాలమైన మఱ్ఱిచెట్టుక్రింద సేదఁదీర్చుకొనుటకుఁ గూర్చుండెను. ఆసమయమున నచ్చటికి నాడీజంఘుఁడు రాజధర్ముఁడను పేరుగల యొక బకమువచ్చి యా భూసురుని జూచి" నీ వెచ్చటికిఁ బోవుచున్నావు? నిన్నుజూచినంతనే నాకు సంతోషము కలిగినది. నేడు నీవు నాయింటికతిథివైతి" వని పలికెను. గౌతముఁడు తనవృత్తాంత మాబకమున కెఱింగించెను. బ్రాహ్మణునిమాటలు విని నాడీజంఘుఁడు" బ్రాహ్మణోత్తమా! నీ దారిద్ర్యము నేనుఁదీర్చెదను.నీవు విచారముమాని నే నిచ్చు నాతిథ్యము గ్రహింపు" మని చెప్పి మందాకినీ నదియందుఁ దాను తెచ్చినమత్స్యములనుఁ బక్వముచేసి వన్యఫలములతో

నాతని కాహారమిడి తృప్తిపఱచెను. ఆ రాత్రి గౌతముఁడు బకమునిర్మించిన పర్ణశయ్యయందుఁ గాలముగడపెను. మరునాఁ డుదయమున నాకొక్కెర యా భూసురున కిట్లుపలికెను. "స్నేహితుఁడు, బంగారు, వెండి, బుద్ధియును దారిద్ర్యము పోగొట్టుటకు సాధనములైయున్నవి. ఈనాల్గింటియందును మిత్రుఁడొక్కఁడైన వాఁడు. నేను నీకు నేటినుండి మిత్రుఁడనై మెలఁగుచుందును. ఇచ్చటి కనతిదూరమున మధువ్రజమను పురమున్నది. దానిఁ బరిపాలించు విరూపాక్షుఁడు నాకు మిత్రుఁడైయున్నాఁడు. నీవు తిన్నగా నాతనిపాలికిఁబోయి నేను చెప్పితినని చెప్పుము. ఆతఁడు నీకుఁ గావలసిన ధనమిచ్చును."

గౌతముఁడు బకము చెప్పిన మార్గము ననుసరించి విరూపాక్షునియొద్దకుఁబోయి తనవృత్తాంతమంతయుఁ దెలిపి "నేను నీస్నేహితుఁడగు రాజధర్ముఁడుపంపగా వచ్చితిని. నా దారిద్ర్యబాధ నీవు దీర్పఁగలసమర్థుఁడవని యాతఁడు చెప్పినాఁ" డనెను. దానవుఁ డాతనివృత్తాంత మెఱిఁగి, యాతఁ డెట్టి వాఁడైనను నాడీజంఘునకుమిత్రుఁడగుటచే సహాయముఁ జేయ వలయునని తలంచి, యాతని కాదినంబున ననేకపదార్థంబులతో నాహారమిడి, మరునాఁడు మోయలేనంత కనకము, రత్నములు మొదలగు ధనరాసులనొసంగి పంపెను.

ఆ బ్రాహ్మణుఁడు మిగుల సంతసించి నా ధనమును మోయలేక మోసికొనిపోయి మరలబకంబున్న స్థలముఁ జేరెను.

ఆ బక మాటలని నాదరించి, తన మిత్రునిమూలమున నాతఁడు భాగ్యవంతుఁడయ్యెనని సంశసించి, మార్గాయాసమున డస్సి యున్న యాతనికిఁ దన రెక్కలచే విసరి, యన్నపానములచే నతనినిఁ దృప్తిపఱచెను. ఆరాత్రి బకము నిద్దురబోవుచుండఁ, గృతఘ్నుఁడగు నాబ్రాహ్మణుఁడు మఱుచటిదినమున నాహార మునకై యోచించి "ఈ బకము మిగుల మదించియున్నది. దీని నాహారముగాఁ జేసికొందు" నని తలంచి యా బకమును జంపి, యీకలఁదీసివేసి, మాంసమును దీసికొని డొక్కనచ్చట బాఱవేసి పయనమయ్యెను.

అంత నక్కడ దెల్లవాఱినయంతనే విరూపాక్షుఁడు నాడీజంఘుఁడు తన కడకు రాకుండుటకుఁ గారణ మేమై యుండునా! యని విచారించి, బ్రాహ్మణుఁ డేమైన నాతనికిఁ గీడు జేసెనేమోయని తలంచి, యతనికై సేవకులఁ బంపెను. భటులరిగి చూచి నాడీజంఘుని మరణమును విరూపాక్షు నకుఁ దెల్పిరి. తరువాత భటులు విరూపాక్షుని యనుమతిని బ్రాహ్మణుఁడుపోయిన మార్గమునఁ దొందరగా నరిగి, యాతనిని బట్టుకొని చేతులు విఱచికట్టి, దీసికొనివచ్చిరి. విరూ పాక్షుఁడు భటులఁజూచి "ఈ కృతఘ్నుని యిష్టమువచ్చినట్లు చేయుఁ" డనెను. భటులా బ్రాహ్మణుని పురముబయలునకుఁ దీసికొనిపోయి శరీరమంతయు రక్తముకాఱునట్లు పొడిచి చంపి పాఱవేసిరి.

అనంతరము విరూపాక్షుఁడు మిత్రుని మరణమునకుఁ జింతించుచుండ, దేవేంద్రుఁడు వచ్చి "దానవేంద్రా! నీ హితుఁడగు నాడీజంఘుడు చతుర్ముఖునకు మిత్రుడు. పలుమాఱు బ్రహ్మపాలి కాతఁడుపోవకుండుటచే నిట్టి దశబొందినాడు. కాని, బ్రహ్మ మహిమచేత నతఁడు మరల జీవించినాడు. నీవు చింతింపవలదు" అని చెప్పెను. ఇట్లు వీరిరువురును మాటలాడుచుండఁగా నచ్చటికి రాజధర్ముఁడు వచ్చెను. ఆతనినిఁ జూచి విరూపాక్షుఁడు సంతసించెను. రాజధర్ముఁడు తనమూలమున బ్రాహ్మణున కిట్టి దీనదశ సంభవించినదని దెలిసి, రాక్షసభటులకుఁ జిక్కి కొన ప్రాణములతోనున్న యాతనిని విడువుమని కోరెను. రాజధర్ముని కోరిక ననుసరించి, బ్రాహ్మణుని రావించి, విరూపాక్షుఁ డాతనికి మరల ధన మిచ్చి, పంపివేసెను.

మన కితరులు చేసినమేలును మఱువరాదు. చేసిన మేలును మఱచినవారిని కృతఘ్నులందురు. మనమెట్టివారి యెడనైనను ద్రోహచింతనము చేయరాదు. ద్రోహము మిగుల పాపకరము; అందులో మిత్రద్రోహముకంటె నెక్కుడు పాతకంబైన దేదియు లేదు.

---

4. ధైర్యపరీక్ష.

పూర్వము రంతిదేవుఁడను నొక రాజుండెను. ఆతఁడు హరిభక్తుఁడు ధర్మబుద్ధిగలవాఁడు. సత్యసంధుఁడు. అతఁడనేక సంవత్సరములు రాజ్యముఁ బాలించెను. తుదకు రాజ్యభోగములందు విరక్తిఁ జెంది తనకున్న ధనమంతయు దీనులకిచ్చి, తపస్సుఁ జేసికొనుట కరణ్యమునకుఁ బోయెను. ఒకసమయమున నతఁడు నలువది యెనిమిది దినములు అన్నపానములు గొనక తీర్థములందుఁ దిరిగి నలువది తొమ్మిదవ దినమున నొకగ్రామమున బిక్షఁ దెచ్చుకొని ఒకచో యేటిగట్టునఁ బెట్టుకొని తినుటకు సిద్ధముగా నుండెను. అప్పుడొక భూసురుఁడు వచ్చి యాకలి నాహారమడిగెను. అంతట నతఁడు హరిసమర్పణమని యా యాహారములో సగభాగమా బ్రాహ్మణునకు సంతోషముతోఁ బెట్టెను. బ్రాహ్మణుఁడు దానిని భుజించి వెళ్ళెను. తక్కిన సగమును రంతిదేవుఁడు తిననున్న సమయమున నొక శూద్రుఁడు వచ్చెను. ఉన్న యాహారమతనికిచ్చి పంపించెను. ఆహా! కష్టసమయముననైనను శీలవంతులు తమ వ్రతమును విడువరుకదా! ఇన్ని దినములనుండియు నాహారము లేక యెట్లో తెచ్చుకొని భుజింపనున్న సమయమున భగవంతుఁ డాతనిమనస్సునుఁ బరీక్షింపఁదలఁచెను. ఇఁక రంతిదేవునియొద్దఁ ద్రావుటకు జలములుమాత్రముండెను. ఆతఁడు

వానిని త్రాగి కడుపు నింపుకొందమనితలంచుచుండగా నొక్క-చండాలుండువచ్చి "మహాప్రభో! నేను హీనకులమునం బుట్టిన వాడను. ఆకలిబాధ మిక్కుటముగనున్నది. ఒక్కయడుగైనను నడువంజాలకయున్నాను. నాయాకలిదప్పులందీర్చి పుణ్యముంగట్టు కొను' మని యతిదీనముగా వేడుకొనెను. రంతిదేవుండు వాని మాటలు విని "నాయొద్ద నన్నములేదు. జలములుమాత్ర ముమ్నవి. ఇవి నీ కిచ్చెదను. నా కింతకంటెం గావలసినభాగ్య మేమున్నది! ఎట్టిసమయముననైనను దానపురుషులు తమ యొద్దనున్నదాని నడిగినవారికిచ్చి సంతోషపడుచుండవలయును. నీవు చండాలుండవైననేమి? ఎవ్వరైననేమి? భగవంతునకు కులముతోం బనిలేదు. ఇటురమ్ము. నాయొద్దనున్న జలముతో దాహముదీర్చుకొని విశ్రాంతిబొందుము," అనిపలికి, తనయొద్ద నున్నజలములు వానికిఁబోసెను.

రంతిదేవుం డట్లు చేసినవెంటనే బ్రహ్మాదిదేవతలు నిజ రూపములతోం బ్రసన్నులై "రంతిదేవా! నీధైర్యమును పరీ క్షించుటకే మేమట్టిరూపములతో నీకడకు వచ్చితిమి. నిన్ను బోలిన మహనీయుండెందును లేడు, ఇట్టిసమయములో నింత యౌదార్యముండుట కష్టము. నీగుణమునకు సంతసించితి"మని పలికి, యాతని కనేకవరములిచ్చిరి. అనంతరము రంతిదేవుండు శ్రీహరినింగూర్చి తపముంజేసి ముక్తింబొందెను.

దైవభక్తిగల నుదారపురుషులు యెట్టి కష్టసమయ మందైనను తమ వ్రతమును విడువక, యితరులకు తమకుం దోఁచినరీతిగ సాయ మొనర్తురు.

---

5. న్యాయవర్తనము.

పూర్వము శంఖలిఖితులను నిరువురు సోదరులుండిరి. వారు బాహుదానదీతీరమున వాసముఁ జేయుచుండిరి. ఒకనాఁడు శంఖుఁ డాశ్రమమున లేనిసమయమున లిఖితుఁడు సమీపమునయున్న వనమునకుఁబోయి పండ్లుగోసికొని తినెను. అది రాజేంద్రుని వనము. శంఖుఁ డాశ్రమమునకు వచ్చి తమ్ముఁడు పండ్లుదినుటఁ జూచి "యవియెక్కడివి?" వని యడిగెను. లిఖితుఁడు సత్యము జెప్పెను. శంఖుఁ డతనినిజూచి తమ్ముఁడా! అనుమతిలేకుండ నీవు రాజువనమున ఫలములు కోసితివి. ఇది దొంగతనముకాక వేరేమున్నది? మఱియుఁ దొంగతనమువలన పాపము సంభవించును. కావున నీవు శీఘ్రముగ రాజసన్నిధికిఁబోయి నీ నేరమును ఒప్పుకొని దండింపుమని వేడికొనుము" అని పలికెను. లిఖితుఁడు రాజమందిరమునకుఁ బోయి ద్వారముకడ నిలిచియుండెను. భటులాతనిరాకను రాజునకు దెలిపిరి. రాజేంద్రుడు లిఖితునకెదురువచ్చి తోడ్కొనిపోయి పీఠమున

గూర్చుండఁబెట్టి వినయముతో నిట్లనెను. "మహాత్మా! నీరాకవలన నా మందిరము పావనమైనది. నేను కృతార్థుఁడనైతిని. నీవిచ్చటికి కరుదెంచిన కార్యమేమి? అది యెట్టిదైనను జేసెద." లిఖితుఁడు తానొనర్చిన ఫలముల దొంగతనమును జెప్పి తన్ను చోరులను శిక్షించు విధమున శిక్షించి పాపమును బోఁగొట్టుమని వేడుకొనెను.

లిఖితుని మాటలువిని రాజు నాశ్చర్యపడి "బ్రాహ్మణోత్తమా! నన్నిట్టికార్యముఁ జేయుమనుట తగ"దని యనేక ప్రకారములఁ జెప్పెను. లిఖితుఁడు "రాజేంద్రా! నీవు సంశయింపవలదు. నన్ను దండించినచో నీకుఁ బాపము సంభవింపదు. రాజుచే దండింపఁబడినవానిని యముఁడు దండింపఁడని యార్యులు చెప్పుదురు" అని చెప్పెను. రాజెంత బ్రతిమాలినను లిఖితుఁడు వినలేదు. అందుచే నృపాలుఁ డాతనికరములు ఖండించెను

లిఖితుఁడు నరపాలు నాశీర్వదించి, యాశ్రమమునకు వచ్చి, ఖండింపఁబడిన హస్తములను దనయన్నకుఁ జూపెను. అప్పుడు శంఖుఁడు తమ్మునిఁజూచి "తమ్ముఁడా! నీమూలమునఁ గులమునకుఁ గౌరవము వచ్చినది. ఇఁక నీవు బాహుదానదియందు స్నానము జేయుము. కల్లుఁద్రావుట, బ్రాహ్మణుని జంపుట, దొంగిలించుట మొదలగునవి మహాపాతకములని

ధర్మశాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఈపాతకములలో నేది చేసినను నేకులజుడైనను దండనకు పాత్రుడే” యనెను. లిఖితుఁడు తనయన్నయాజ్ఞానుసారముగా బాహుదానదియందు స్నానము జేసెను. ఖండింపఁబడిన యాతనిహస్తములు స్నానము జేసినయంత నేమరలనుద్భవించెను. అప్పుడులిఖితుఁడాశ్చర్యపడి తనయన్నకడకువచ్చి, హస్తములఁజూప, నాతఁడుతమ్మునిజూచి “తమ్ముఁడా ! ఇందులకు నీ వాశ్చర్యపడఁ బనిలేదు. ఇది భగవంతుని కరుణవలన నాకుగలిగిన తపోమహిమచేత జరిగినది. నీవింక శుచివైతివి. నిన్ను దండించిన రాజేంద్రుఁడును ధన్యుఁడయ్యె” నని బలికెను.

చేసిననేరము ఒప్పుకొనుటవలన గీర్తియు,దైవమెప్పును బడయగలుగుదుము.

---

6. మాతృభక్తి.

మున్ను కశ్యపునివరమున వినత యను కాంతకు గరుడుఁ డను కుమారుఁడు పుట్టెను. ఆతఁడు మిగుల బలము గలవాఁడు. అతఁడు తన తల్లియాజ్ఞ ననుసరించి, సవతితల్లి యగు కద్రువకు పుట్టిన సర్పములను మోయుచుండెను. ఒక సమయమున నా సర్పము లాతని వీపునుండి నేలఁబడెను.

అది కద్రువచూచి "నా కుమారుల నేల నేలపైఁ బడ వేసితి" వని యడిగి యాతనిని దూషించెను. అప్పు డాతఁడు కన్నతల్లి యగు వినతం జేరి "తల్లీ ! నీ సవతియగు కద్రువకు నాచేత నేల పనులు చేయించెద?" వని యడిగెను. అప్పుడు వినత కుమారున కిట్లు పలికెను. "వత్సా! ఇంద్రుని గుఱ్ఱమగు నుచ్చైశ్రవమునకు తోకయందు నలుపులేదని నేనును, నున్నదని యామెయు వివాదమాడి, యెవరోడిన నెఱవేరునో వారవతలవారికి దాసిగా నుండు నట్లేర్పాటు చేసికొంటిమి. అందు నే నోడిపోయితిని. ఆ కారణమునఁ గద్రువకు నేను దాసినైతిని. నాపుత్రుండవగుట వలన నీవుగూడ నామెకుఁ బనులు జేయవలసి వచ్చెను ఈ నీచవృత్తి నిపలనఁ బాయువలయును."

అప్పుడు గరుడుఁడు సవతితల్లి కుమారులఁ జేరి, "మీకిష్టమైన దేదియైనఁ దెచ్చియిచ్చెద; నా తల్లిని దాస్యము నుండి తొలఁగింపు" డనెను. కద్రువకొడుకులు "మా కమృతము దెచ్చియిచ్చినచో మీ తల్లిని దాస్యమునుండి విడచెద" మని పలికిరి. వినతాసుతుఁడందులకు సంతోషముతో నంగీకరించి, జనని యాశీర్వచనము గైకొని బయలుదేరి యమరలోకమునకుఁ బోయెను. అచ్చట నమృతము వీరభటులచేఁ గాపాడఁబడుచుండెను. ఈతఁడు వారినోడించి యమృతమును గ్రాగకుండ, వాయువేగమున వచ్చుచుండ మార్గమధ్యమున శ్రీహరి ప్రసన్నుఁడై 'గరుడా! నీయసమానమైన మాతృభక్తికి

సంతోషించితిని. నీకు వలసినవరంబులఁ గోరుము. ఇచ్చెద' ననెను. గరుడుఁడు శ్రీహరికి నమస్కరించి "దేవా! నే నమృతము ద్రాగకపోయినను నాకెన్నటికి చావులేకుండునట్లుగను, నిరంతరము నిన్నుఁగొల్చుచుండునట్లుగను వరము లనుగ్రహింపు" మని వేడెను. శ్రీహరి యతఁడు కోరిన వరముల నిచ్చుటయేగాక నాతనిని దనవాహనముగను ధ్వజముగను జేసికొనెను.

ఇంతలో గరుడుఁ డమృతముఁ గైకొని పోవుచుండుటవిని దేవేంద్రుఁడు యాతనిపై వజ్రాయుధమును బ్రయోగించెను. వినతాపుత్రుఁడు దానికిఁజలింపక, తనఱెక్కయందుఁ గొంచెముభాగమాయాయుధమున కాహారముగానిచ్చెను. దేవేంద్రుఁ డాశ్చర్యపడిఁ యాతనితో స్నేహము జేసికొనెను.

ఆహా! మాతృభక్తి మూలముననే గరుడుఁడు దేవేంద్రునిఁ గెలుచుటయు, శ్రీహరిచే వరములు పొందుటయుఁ దటస్థించినదికదా! ఈవిధమున గరుఁడు డమృతమును దీసికొని పోయి, కద్రువసంతానమున కిచ్చి, తనతల్లిని దాస్యమునుండి తొలఁగించెను.

తలికంటె వేరు దైవంబులేదు.

7. యుగంధరుఁడు.

ఇప్పుడు నైజామురాష్ట్రములోనున్న ఓరుగల్లు లేక "వారంగల్" పూర్వ మొక గొప్పసామ్రాజ్యమునకు ముఖ్య పట్టణముగా నుండెను. అందు ప్రతాపరుద్రుఁడనురాజు పాలించు చుండెను. అతనియొద్ద యుగంధరుఁడను యమాత్య శేఖరుఁ డుండెను. యుగంధరుఁడట్టి నేర్పరియు రాజ్యతంత్రము నెఱిగిన వాఁ రెవ్వరును లేరని యతఁడు ప్రఖ్యాతివడసియుండెను. ఇతని సహాయమువలన ప్రతాపరుద్రుఁడు యవలీలగా తనరాజకార్య ములను నిపుణతతో నెరవేర్చుచు, జనరంజకముగా పాలించు చుండెను. ప్రతాపరుద్రుని కెప్పుడు తెగక తురకలతో పోరాటము కలుగుచుండెను; గాని యుగంధరుని సాయముచేత నతఁడు జయము పొందుచుండెను.

ఒకసమయమున, యుగంధరుఁడు రామేశ్వరయాత్రకుఁ బోయెను. అట్టితఱి వేటకుబోయి, యలసి, యొక మఱ్ఱిచెట్టు నీడను నిద్రించుచున్న ప్రతాపరుద్రుని తురకలు పట్టుకొనివెళ్ళి ఢిల్లీయందు చెరసాలయందుంచిరి. యుగంధరుఁడు ఓరుగల్లును వచ్చినతోడనే యీ వృత్తాంతము విని మిగుల చింతించెను. కాని యుగంధరుఁడు యధైర్యమందలేదు. అతఁడు ప్రతాప రుద్రుని నెట్లయినఁ జెఱవిడిపించి తీసికొనిరావలయునని లోలోన నాలోచించుచు నుపాయములు వెదకుచుండెను. మహా

యుపాయశాలియగు యుగంధరునికి సాధ్యముకాని కార్యము లేదు; ఆపట్టణమందు యన్నివిషయములందును బ్రతాపరుద్రుని పోలికయుండు పేరిగాడను చాకలి యుండెను యుగంధరుడు వానికి రాజవేషము వేసి, తురకలు గొనిపోయినది రాజు పోలికగల చాకలివానినిగాని ప్రతాపరుద్రునిగాదని యూరిలో వదంతిచేసెను. ఈ వృత్తాంతము క్రమముగ రాజ్యమంతయు వెల్లడియై, తుదకు ఢిల్లీకిచేరెను. తురకలాశ్చర్యపడి యవమానము సహింపలేకయుండిరి. యోరుగంటిలో యుగంధరుడు మంత్రులను జాగ్రత్తతోనుండు డనిచెప్పి, చేయవలసిన పనులను యతిరహస్యముగా నెఱింగించి, తాను ఢిల్లీకేగెను.

యుగంధరుడు ప్రతాపరుద్రుని విడిపించుకొనవచ్చుటయేగాక, ఢిల్లీసుల్తానునుగూడ బహిరంగముగా నోరుగల్లునకు దీసికొనిరావలయునని బట్టుపట్టెను. ఇట్టి పట్టుదలతో నాతడు, పుర్రెలను యెముకలను హారములుగా వేసికొని, ప్రాత గొంగళి జుట్టుకొని, "ఢిల్లీసుల్తాన్ పట్టుకపోతాన్" అని కేకలు బెట్టుచు నిద్రాహారములుమాని కేవలము పిచ్చివానివలె ఢిల్లీ నగరమంతయు దిరుగుచుండెను. ఇట్లాతడు తిరుగుచుండుటయేగాక తగినవారి నేర్పఱచి, తురుష్కులయొద్ద ననేక రహస్యకార్యములను నద్భుతముగా జేయించుచుండెను.

ఇట్లుండ యుగంధరు డంతకుముందే చేసిన యేర్పాటు ననుసరించి కొందఱు నగలవర్తకులు రత్నములు మొదలగు

నవి యోడలోఁ బెట్టుకొనివచ్చి ఢిల్లీసుల్తానును జూడవచ్చిరి. రత్నవర్తకులు తమ సరుకంతయు నోడలో నున్నదనియు, దానిని సభలోనికిఁ దెచ్చుట కష్టమనియుఁ, దెలిపి సుల్తానునే యోడలోనికి రమ్మని చెప్పిరి. సుల్తానందులకు సమ్మతించి కొందరు వజీర్లతో నదియందున్న యోడలోనికిఁ బోయెను. చెఱయందుంపఁబడిన ప్రతాపరుద్రుఁడుగూడ సౌదాగరు వేషమున నగలధరలుకట్టుటకుఁ దీసికొనిరాబడెను. యుగంధరుడు "ఢిల్లీసుల్తానును బట్టుకపోతా" నని పిచ్చికేకలువేయుచు నోడ నెక్కెను. సుల్తాను వజీర్లతో భుజించి తప్పఁ్రతాగి నగలు పరీక్షసేయు సమయమున నెమ్మదిగా నోడ విడువఁబడెను. యుగంధరునివలన ముందుగనే నేర్పాటుకాబడిన చెరుకుకై యను నతడు చేసిన యుపాయమువలన నోడలో నిరువురు తురకలొకరినొకరుపొడుచుకొని చచ్చిరి. మఱికొందఱు నీటిలో ద్రోయఁబడిరి. ఇఁక బ్రతాపరుద్రునికిగాని, యుగంధరునికి గాని గొంచెమైనను భయములేదు. సుల్తాను యమితముగా ద్రాగుటచే నోడలుదెలియకఁ బడియుండెను. అప్పుడు ప్రతాపరుద్రుఁడు వెఱ్ఱివానివలెనున్న యుగంధరునిజేరి నమస్కరించి, తన్నురక్షించిన యాతని ననేకవిధములఁ గొనియాడెను. అంతలో నోడ యోరుగల్లురేవుఁ జేరెను. ఓడయందున్న వారివేషములు మాఱిపోయినవి. యుగంధరుఁడును, ప్రతాపరుద్రుఁడును లేరు. అందున్నవారు సుల్తానునుజూచి ''ఇది

యోరుగల్లురేవు. నీ విచ్చటికిఁ గొనిరాబడితి''వని చెప్పి, యాతనిని గౌరవముగా నగరములోనికిఁ దీసికొనిపోయిరి. ప్రతాపరుద్రుఁడు యుగంధరాదులతో సభఁదీర్చియుండఁగా ఢిల్లీసుల్తాను గొనిరాబడెను. సుల్తాను ప్రతాపరుద్రునిఁ జూచి "మహారాజువారియెడల మేము దుర్బుద్ధిఁబూని పట్టుకొనఁదలఁచితిమి. తుదకు మా సరదారులు చాకలివానిని బట్టుకొనివచ్చి మా కవమానము గూర్చిరి. మేము మీయెడల జేసిన యపరాధమును క్షమింపవలయును. ఈ దినమునుండి మేము మీకు స్నేహితులము," అనిపలికి "ఢిల్లీసుల్తానును కట్టుకపోతానని యోడలోనెక్కినపిచ్చివాడే"డని యడిగెను. అందులకుఁ బ్రతాపరుద్రుఁడు సుల్తానునుజూచి "సుల్తాను గారూ! ఆ పిచ్చివాఁడే యుగంధరామాత్యుఁడు. మీచే బంధింపఁబడిన చాకలివానిని దెచ్చుటకై యిట్టివేషమును వేసెనని చెప్పెను. సుల్తానుమిగుల నద్భుతమందెను. తరువాత సుల్తాను గౌరవపూర్వకముగ ఢిల్లీకిఁ బంపఁబడెను.

బుద్ధికుశలతచేత నెట్టి కడిఁదికార్యములైన సాధింప వచ్చును.

8. ఖడ్గతిక్కన.

తిక్కనయొక్క పరాక్రమమునుగూర్చి చెప్పుటకు ముందుగా నాతని వంశమునుగూర్చి కొంత చెప్పవలసి యున్నది. ఈతని యింటిపేరు కొట్టరువువారు. వీరిది గౌతమ గోత్రము. గుంటూరుసీమకు యధిపతియైన మంత్రిభాస్కరు డీతనికిఁ బితామహుఁడు. మంత్రిభాస్కరునకు కొమ్మాంబ యను భార్యయందు కేతన, మల్లన, సిద్ధన, కొమ్మనయను నలువురు కుమారులుండిరి. వీరితాతయగు కేతన యనునతఁడు కమ్మనాటిసీమ నేలిన త్రిభువనమల్లదేవునియొద్ద మంత్రిగ నుండి గొప్పకీర్తి సంపాదించెను. ఈతని మనుమలగు కేతన మల్లనలుగూడ నట్లే కీర్తిబడసిరి. సిద్ధనయనునతఁడు నెల్లూరు మండల మేలిన తిక్కరాజునొద్ద మంత్రియు, సేనాధిపతిగా నుండెను. సిద్ధయమంత్రికి జనించిన సుతులలో ఖడ్గతిక్కన జ్యేష్ఠుఁడు. సిద్ధయమంత్రితమ్ముఁడైన కొమ్మనకొక కుమారుఁడు కలిగెను. ఇతఁడే కవితిక్కన.

ఖడ్గతిక్కనయు, కవితిక్కనయు నెల్లూరుమండలాధిపతియైన మనుమసిద్ధికిఁ గుడియెడమ భుజములై రాజ్యతంత్రము నడిపి మిగుల ప్రఖ్యాతిగాంచిరి. మనుమసిద్ధి రాజగునప్పటి కాతనిరాజ్యము కావలి మొదలు కాంచీపురమువఱకు

వ్యాపించియున్నను, రాష్ట్రమంతయుఁ గలహములతో నిండి యుండెను. కాంచీపుర సింహాసనముకై కలహములు పెరిగెను. ఎవరికివారే యధిపతులగుటకుఁ బ్రయత్నించుచుండిరి. ఇట్టి సమయమున మంత్రిగానుండిన కవితిక్కనయు, సైన్యాధిపతిగ నుండిన ఖడ్గతిక్కనయుఁ మనుమసిద్ధిరాజ్యమును రక్షించిరని చెప్పవచ్చును.

ఖడ్గతిక్కనయొక్క పరాక్రమము లోకమునకు వెల్లడి చేయు సమయమువచ్చెను. అప్పుడు కనిగిరిసీమకు, కాటమ రాజనునతఁ డధికారిగనుండెను. అతనికిని మనుమసిద్ధికిని, బసు వుల మేపుకొనినందుల కీయవలసిన పన్నువిషయమై వివా దము సంభవించెను. తుదకది భయంకరమైన యుద్ధముగా మారెను. ఉభయపక్షములయందుఁ బెక్కండ్రు వీరులు చేరిరి. మనుమసిద్ధిపక్షమున ఖడ్గతిక్కన సైన్యాధిపత్యము వహించి కాటమరాజుపైకి వెడలెను. ఇరుతెగలవారును పాలేటియొడ్డున నున్న పంచలింగాల యనుప్రదేశమునఁ గలిసికొనిరి. పోరాట మతిఘోరముగా జరిగెను. ఖడ్గతిక్కన యతిభయంకరముగాఁ బోరాడెనుగాని, తనసైన్యములోఁ జాలభాగము మడియుట వలన జయము పొందుటకు మార్గములేకయుండెను. అందు చేత నాతఁడు మరల రావచ్చునని తలచి యుద్ధభూమి విడిచి పోయెను. తిక్కన యోటుపడెనను వార్త మనుమసిద్ధినృపా లునకేగాక, గృహమునన్ను యాతని తల్లికిని, భార్యకును

గూడఁ దెలియవచ్చెను. తిక్కన పురమునకు వచ్చి తనగృహ
మును ప్రవేశించి స్నానముఁజేయుటకు దొడ్డిలోనికిఁ
బోయెను. ఆతఁడు స్నానముఁజేయుప్రదేశమున నొక నులక
మంచ మడ్డముగాఁ బెట్టఁబడి యొక పసుపుముద్ద యుంచఁ
బడుటఁజూచి 'అదియే'మని తల్లిని, భార్యను నడిగెను. అప్పుడు
వారిట్లు చెప్పిరట.

క. పగఱకు వెన్నిచ్చినచో
నగరే! నినుమగతనంపు ♦ నాయక లెంకన్
ముగురాడ వారమైతిమి
వగపేటికి జలకమాడ ♦ వచ్చిన వేళన్.

ఈ పలుకులువిని తిక్కన రోషము పట్టజాలక యా
క్షణముననే గృహమువిడిచి మనుమసిద్ధి యాజ్ఞనుబొంది మరల
సైన్యమునుఁదీసికొని యుద్ధరంగమునకువచ్చి యనేకవీరులను
దనఖడ్గమునకు బలియిచ్చి తుదకు తానే వీరస్వర్గమందెను.

శూరుల కపజయముకంటె ప్రాణత్యాగము మేలు.

9. రోహిదాసుఁడు.

గంగా తీరమున నొక పల్లెయందు రోహిదాసుఁ డను
నొక చండాలుఁడు నివసించుచుండెను. ఆతఁడు కులమునకు
మాలవాఁడైనను, శాంతము, దయ, భగవద్భక్తి, వినయము,

సజ్జనసేవ మొదలగు సద్గుణములన్నియు నాతనియొద్ద నుండెను. ఆతడొక తులసికోటను నిర్మించుకొని యందొక తులసిమొక్కను నతిభక్తితోఁ బూజించుచుండెను. ప్రతిదిన మతఁడు తులసిమొక్కకు తోలుతిత్తితోఁ దెచ్చిన జలమునుఁ బోసి, తన యొద్ద తోలుసంచిలోనున్న సాలగ్రామమును బూజఁ జేయుచుండును. ఆతనికిఁ జెప్పులజోళ్ళు కుట్టుకొని జీవించువృత్తి యగుటచేత, నతఁడు ప్రతి యేకాదశిదినమునందున నొక భక్తున కొక పాదరక్షలజోడు సమర్పించుకొనుచుండెను. ఆతఁడు ధర్మబుద్ధిగలవాఁడగుటచేతను, హరిభక్తుఁడగుటచేతను, నాతఁడు కుట్టిన పాదరక్షలను న్యాయమగు ధరకు విక్రయించి, శ్రీహరిని సేవించుచు జీవయాత్ర వెడలఁదీయుచుండెను. ఆతని గుణములను, భక్తిని గ్రామవాసులనేక విధములఁ బొగడుచుండిరి.

ఇట్లుండ నొకదినమున నొక బ్రాహ్మణుఁడు రోహిదాసున కవమానము గలిగింప నెంచి వాని యింటి యెదుటకు వచ్చెను. ఆ సమయమున రోహిదాసు తులసికోటమీదఁ గూర్చుండి సాలగ్రామమును పూజించుచుండెను. బ్రాహ్మణునిఁ జూచినతోడనే యాతఁడు లేచి నమస్కరించెను. బ్రాహ్మణుఁడు వానిని జూచి "ఓరీ! నీవు మాలవాఁడవు. తులసిని ముట్టుకొనుచుంటివా!" యనెను. అందులకు రోహిదాసుఁడు స్వామీ! "నేను తులసికోటను వేయుటయే గాక తోలుబరణితో

సాలగ్రామమునుంచి యనుదినమును బూజించుచుందు" నని పలికెను. ఆ మాటలకు బ్రాహ్మణుఁ డాగ్రహపడి "చండాలుఁడా! తులసికోట నిర్మించుకొనుటయేగాక పవిత్రమైన సాలగ్రామమును తోలుసంచిలో నుంచితివా! దానిని ముట్టుకొనుటకు నీ కర్హత యున్నదా! అదియుంగాక పూజగూడ జేయుచుంటివా!" యని యనేకవిధముల దూషింప నారంభించెను. అప్పుడు రోహిదాసు బ్రాహ్మణునితో "అయ్యా! భగవంతుని సేవించుటకుఁ గులముతోఁ బనిలేదు. నాకున్నది తోలు బరిణె కావున సాలగ్రామ ముందుంచితిని. దీనికి మీ రాగ్రహించెద రేల? మన దేహమంతయుఁ జర్మము కాదా! మనదేహములందు భగవంతుఁడు వసించుచుండుట లేదా!" యని వినయపూర్వకముగఁ బలికెను. బ్రాహ్మణుఁడు మఱింత కోపము దెచ్చుకొని "ఓరీ! నీచుఁడా! ఇట్లు పలుకుచున్న నిన్నేమిచేసినను బాపము సంభవింపదు. చూడుము. పెద్దలతోఁ జెప్పి నిన్నేమిచేయించెదనో" యని చిందులు త్రొక్క సాగెను.

క్షణములో రోహిదాసు ముఖము మాఱిపోయెను. వర్ణింప నలవికాని తేజ మాతని నావరించెను. భగవత్కళ ప్రత్యక్షమగుచుండెను. బ్రాహ్మణుఁ డాతనినిఁ జూచి యాశ్చర్యపడెను. ఏమి చేయుటకును దోచలేదు. భక్తుల నవమానించుట మహాపాపమని తలంచెను. వెంటనే యాతఁడు రోహి

దాసు పాదములపైఁబడి రక్షింపుమని వేడికొనెను. రోహిదాసా బ్రాహ్మణునకు వినయముతో “బ్రాహ్మణోత్తమా! నీవునాకు మ్రొక్కఁగూడదు. పరమేశ్వరుఁడు నీకు జ్ఞానము ప్రసాదించి నందులకు సంతోషింపుము” అని పలికెను. భూసురుఁడా రోహిదాసు భక్తిని యనేకవిధములఁ గొనియాడి యాశీర్వదించి చనెను.

భక్తిపరులకు కులముతోఁ బనిలేదు.

10. లోపాముద్ర.

విదర్భదేశాధీశ్వరునకు లోపాముద్రయను నొకపుత్రికారత్నము కలదు. ఆమె మిగుల సౌందర్యవతియైయుండుటయే గాక సమస్తసుగుణములతో విలసిల్లుచుండెను. శాంతము, భూతదయ, సజ్జనసేవ, హరిభక్తి మొదలగు సద్గుణము లామెయందుండెను. అకన్యకామణికి యుక్తవయస్సు వచ్చియుండుటచే వివాహముఁజేయుటకుఁ దండ్రి నిశ్చయించి వరునిఁగూర్చి యాలోచించుచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడారాజేంద్రునిమందిరంబునకు నగస్త్యమునీంద్రుఁ డేతెంచెను. ఆతఁ డతనిని భక్తితోఁబూజించి రత్నపీఠమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి “మహాత్మా! నీదర్శనభాగ్యము నాకు లభించుటవలన

నాజన్మము పావనమయ్యెను. నీయభీష్ట మెట్టిదో తెలుపుము. శక్తి యున్నచోఁ దీర్చెద'' నని వినయపూర్వకముగఁ బలికెను. అందులకా మునీంద్రుఁడు "రాజేంద్రా! నీవు ధర్మపరుఁడవు. సత్యవ్రతుఁడవు. దానపరుఁడవు. అందుచేత నిన్నొక్క విషయము యాచింపవచ్చితిని. నీకోరికఁ దీర్చెదనని నీవు చెప్పినమాట తప్పవలదు నాపితృదేవతలొకనాఁడు నాకుఁగలలోఁ బ్రత్యక్షమై "పుత్రా! నీవనేకసంవత్సరములనుండి బ్రహ్మచర్యాశ్రమమందే యుండుటచే మాకుఁ బుణ్యలోకము కలుగకున్నది. పుత్రులు లేనివారికి సద్గతి యుండదని ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. వంశమునం దేకవారముననైనఁ బుత్రుఁడు పుట్టకున్నచో మొదటి తరము పురుషునకు సద్గతి కలుగదు; నీవు మా కేడవ తరమువాఁడవు. కావున నీవు వివాహమాడి మమ్ముద్ధరింపు" మని పలికిరి. అందుచేత నీపుత్రికయగు లోపాముద్రను వివాహమాడఁదలంచి వచ్చితిని." మునీంద్రుని మాటలు విన్న యంతనే నృపాలుఁడేమియు మాటలాడలేకపోయెను. ప్రక్కనున్న మంత్రితో నతఁడు రహస్యముగా "మంత్రీ! వింటివా! ఎప్పుడు నరణ్యమందే వసించుచుఁ గందమూలము మెక్కుచుఁ దపోవృత్తి నుండు నీజడదారికి నాపుత్రికనిచ్చి పరిణయము సేయవలయు నఁట!" యని యసూయాభావముతోఁ బలికెను. అమాత్య శేఖరుఁడా నరపాల చంద్రునితో "ఈతఁడు మహామహిమగల తాపసి. ఈతని యభిప్రాయము లోపాముద్ర కెఱింగింపు''డనెను.

అంతట రాజు తనపుత్రికయొద్ద కేగి యగస్త్యునికోరికయుఁ దనకది యిష్టముగా లేని సంగతియు దెలిపెను. అందులకు లోపాముద్ర తండ్రి కిట్లు పలికెను.

"తండ్రీ! అగస్త్యమహామునీంద్రుఁడు సామాన్యుఁడు కాఁడు. ఇంద్రద్యుమ్నుఁడను భూపాలుని నేనుగుగాఁ బుట్టునట్లు శపించెను. సముద్ర జలమంతయు దోసిటఁబట్టి గుటుక్కునఁ ద్రావెను. వింధ్యపర్వత గర్వం బుడిపి, సూర్య చంద్రులకు స్వేచ్ఛాసంచారము గలిగించెను. ఆతఁ డలిగెనేని లోకము లన్నియు గంపముఁ జెందును. మన పురాకృత పుణ్యవశమున, ప్రార్థింపకయే మన గృహమున కాతఁడు వచ్చెను. కావున సంశయింపక న న్నాతనికిచ్చి వివాహముచేయుము. ఆతఁడు సన్యాసియని తలంపవలదు. పూర్వము మహారాజులు కొందఱు తమపుత్రికలను మునీంద్రుల కిచ్చి వివాహములు జేసి యుండిరి. మాంధాతృఁడను మహారాజున కేబదిమంది పుత్రికలుండిరి. ఒకనాడు సౌబరి యను మునీంద్రుఁ డాతని కడకువచ్చి వారిలో నొకకన్యను దనకిచ్చి వివాహము జెయుమని కోరెను. అందుల కా రాజు చింతాక్రాంతుఁడై "మునీంద్రా! నాపుత్రికలనందఱ నీకుఁ జూపెదను. అందులో నెవ్వారైన నిష్టపడినచో నీవు కోరినట్లు పరిణయంబొనర్చెద" నని బదులు చెప్పి, యమ్మునీంద్రుని నంతఃపురమునకుఁ గొనిపోయి పుత్రికలకు మునియభిలాషఁ దెలిపెను. ఆకన్యక లందఱును సౌబరినే

వివాహమాడుదుమని చెప్పిరి మాంధాతృ డేబదుగుర పుత్రికలను సౌబరికేయిచ్చి పెండ్లి చేసెను."

లోపాముద్ర యిట్లు చెప్పఁగ విని తండ్రి యామెను నగస్త్యున కిచ్చి పెండ్లి జేసెను. పెండ్లియైన వెంటనే యగస్త్యుఁ డామెను దన యాశ్రమమునకుఁ దోడ్కొనిపోయెను. లోపాముద్ర రాజపుత్రికయయ్యును, గర్వమింతయు లేక భర్తకను గుణముగ నారచీరలనే ధరించుచు, గందమూలములనే తినుచు, భర్తయే పరమేశ్వరుఁడని తలంచి భక్తితో మెలంగుచుండెను. అగస్త్యుఁడు భార్యయొక్క సౌశీల్యమునకు సంతసించెను. ఇట్లుండ నొకనాఁ డగస్త్యుఁడు భార్యనుజూచి "సతీమణీ! నాకుఁ ద్రాగుటకుఁ గావలసినన్ని పాలు నొసంగఁగలవా?" యని యడిగెను. అందులకు లోపాముద్ర భర్తనుంగాంచి "సముద్రోదకమంతయు ద్రావిన మీకు, నేను దాహముదీర్చుకొనుటకై క్షీరము నొసంగఁగలనా! అయినను మీదయకుఁ బాత్రురాలయిన నేనందులకు బ్రయత్నించెద" నని పలికి, యొక పాత్రలోఁ బాలుపోసి, పరమేశ్వరుని ధ్యానించి యాతని ముందుఁ బెట్టెను. అగస్త్యుఁ డెన్ని పాలు త్రాగుచుండినను పాత్రలోఁ దఱుగకయుండెను.

మఱియొకనాఁడు యగస్త్యాశ్రమంబునకు విపులుండను ముని తన భార్యయగు విపులాంగితో వచ్చెను. ఆ మునిదంప

తులను నగస్త్యుఁడును, లోపాముద్రయు ననేకవిధంబులఁ బూజించి తమయాశ్రమమున మూఁడుదినంబు లుండఁగోరిరి. విపులుం డందులకు సమ్మతించెను. విపులాంగి లోపాముద్ర గుణము బరీక్షించుట కామెంగాంచి "అమ్మా! నీవు రాజ పుత్రికవు. దివ్యాభరణములను, నమూల్యవస్త్రములను ధరింప వచ్చును. అట్టివానినొల్లక ఈనారచీరల నేల ధరించుచుంటివి? ఒకవేళ మాబోటివారెవరైన ని న్నేమయిన నడిగినచో నేమి యొసంగెద" వనెను. లోపాముద్ర యామెమాటలకు "విపు లాంగీ! ఈవిషయమున నీవు సంశయింపనక్కఱలేదు. నా ప్రాణేశ్వరునిదయవలన నన్నియు నున్నవి. ఎవ్వరేది కావలసిన, నది యొసంగఁగలను. నీకేమికావలయునో కోరుము. ఇచ్చెద" నని బదులు చెప్పెను. విపులాంగి యామెను కొన్ని దివ్యా భరణముల నిమ్మని యడిగెను. లోపాముద్ర సంతోషించుచు నాశ్రమముననున్న యొకచెట్టుచూపి, "దానికొమ్మలకు ననేక భూషణములఁ దగిలించియుంచితిని: అందు నీకుఁ గావలసినవి తీసికొ"మ్మని పలికెను. విపులాంగి చెట్టువద్దకుఁబోయిచూడఁగా నదియంతయు భూషణములతో నిండియుండెను. విపులాంగి లోపాముద్ర మహిమంబున కద్భుతమునంది యనేక విధముల నుతించెను.

పతివ్రతల కెన్నటికిని గొఱతఁగలుగదు.

చెఱపకురా చెడెదవు!

పూర్వకాలంబున ఉజ్జయినీ నగరంబున ధనగుప్తుండు, వర్ధమానుండు అను నిద్దరు వైశ్యులుండిరి. వారిరువురు వ్యాపారముఁ జేయుటకు నిశ్చయించి అందు వచ్చిన లాభమును సమముగా పంచుకొనుటకు ఒప్పుకొనిరి. చీనపుదేవి యను నొక రేవునం దొక యెత్తు యినుమునకు రెండు ఎత్తులు బంగారము యిచ్చెదరని వారువిని వర్ధమానుడు జబ్బుపడుటచే, వారి యిరువురి యోడలను యినుముతో సహా ఆ ద్వీపమునకు ధనగుప్తుండొక్కడే తీసికొనివెళ్ళి దానికి బదులుగా నాలుగు ఓడల బంగారమును తీసికొనివచ్చుచు, తన స్నేహితుని కివ్వవలసిన రెండుఓడల బంగారమును ఆతని కిచ్చుట మనస్సొప్పక, తన గ్రామ సమీపముననున్న యొకరేవులో ఆ యిరువురి బంగారమంతయు పాతిపెట్టి యింటికి వెళ్ళెను. వర్ధమానుండు తనస్నేహితుని రాకకై యెదురుచూచుచు ఆతనినిగని యోగక్షేమముల నడిగి, తనకురావలసిన బంగారమును యిమ్మని ధనగుప్తు నడిగెను. ఆతడు అందులకై విచారించుచున్నటుల నటించుచు, "చీనపుదేవి యందు ఒకరియింట ఆ యినుమంతయు పాతిపెట్టగా దైవవశమున అచ్చటనున్న యెలుకలు దానినంతయు తినివేసినందున వెనుకకువచ్చితి"నని చెప్పదొడంగెను. వర్ధమానుండు తనస్నేహితుడు తనకు చేసిన మోసమును తెలిసికొని విచారమును మాని తనస్నేహితునితో మునుపటికన్న ఎక్కువ స్నేహముగా నున్నటుల నటించుచు, తగిన సమయముకొరకు నిరీక్షించుచుండెను.

ఇట్లుండ ఒకనాడు వర్ధమానుడు తన స్నేహితుడైన ధన గుప్తుని యింటికి వెళ్ళి ఆతని ముద్దుల కుమారుని తనయింటికి తీసికొని వచ్చి, తనయింటిలో నెచ్చటనో దాచియుంచి వీధి అరుగుపై గూర్చుండెను. ధనగుప్తుని దాసి, అరుగుమీద కూర్చొనియున్న వర్ధమానునికడకు వచ్చి, తనయజమానుని చిన్నికొమరుని యివ్వవలసినదని అడుగగా, వర్ధమానుండు "ఆ బాలుని నే నెత్తుకొని ముద్దాడుచుండ ఒక గద్దవచ్చి నెత్తుకొని పోయె" నని చెప్పెను. ఆసంగతి దాసి తన యజమానునికి దెలుప, నాతడు మండిపడి ఆ సంగతి ఆయూరి రాజుగారితో ఫిర్యాదు చేసెను. రాజు వెంటనే వర్ధమానుని రప్పించి యడుగగా ఆత డిట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. "అయ్యా! ఈతడు నా యొద్దనుండు ఒక యోడయినుము తీసికొనివెళ్ళి, దానికివచ్చు రెండుయోడల బంగారమును యివ్వవలసినదని నే నడుగ, అందులకు యీతడు యినుమును భూమిలో పాతిపెట్టియుండ, అచ్చట నివసించు యెలుకలు దాని నపహరించినందున నివ్వలేదని చెప్పెను. అందువలన నే నీతనిబాలుని ముద్దాడు చుండ, ఒక గ్రద్ద వచ్చి ఆపాపను యెత్తుకొనిపోయెనని చెప్పుటలో నేమి యసత్యమున్నది?"

అప్పుడు రాజు ధనగుప్తుండు చేసిన మోసమును తెలిసి కొని అతనిని బంధించవలసినదని తనభటులకు ఆజ్ఞాపించెను. వెంటనే వారు ఆతని పట్టుకొని బాధించుచుండ ధనగుప్తుడు

జరిగినసంగతి యంతయు సవిస్తరముగ చెప్పెను. అంతట రాజు ధనగుప్తునివద్ద నున్న బంగారమును తెప్పించి వర్ధమానుని భాగమును ఆతనికిచ్చివేసి మిగిలిన భాగమును, ఆతని యితర ధనమును తన స్వాధీనము చేసికొని, ధనగుప్తుని దేశమునుండి వెడలగొట్టించెను.

బాలులారా! చూచితిరా! ధనగుప్తునిగతి యేమాయెనో! వర్ధమానుని మోసము చేయదలచెను; గాని లీలా మానుష విగ్రహుండగు భగవంతుడు దుష్టులయొక్క మోస కృత్యములను కనుగొని వారిని శిక్షించి సత్యవంతులను రక్షించు చుండును 'చెఱపకురా చెడెద'వను ఆర్యోక్తి ననుసరించి ఒకరిని మోసము చేయువారు తిరిగి వారే మొదలంటc జెడుదురు.

మే ఘ వా హ ను c డు.

కాశ్మీర రాజుల వంశములోc బుట్టిన గోపాదిత్యుcడను నతcడు తనపూర్వులు కోలుపోయిన కాశ్మీర రాజ్యమును సంపాదింపదcలచి, గాంధార దేశపురాజు నాశ్రయించియుండెను. ఆకాలమున, నతనికి సర్వశుభలక్షణ సమన్వితుcడగు పుత్రుc డొకc డుద్భవించెను. అతcడే మేఘవాహనుcడు. అతcడన్ని విద్యల నభ్యసించి, బలపరాక్రమ ధైర్యగాంభీర్యాది శూర

లక్షణాదులను కలిగియుండెను. ఇతని యోగ్యతలు నాలకించిన కతంబున, దమ 'కితఁ డెన్నఁడు రాజగునా' యని కాశ్మీర దేశపు ప్రజలు తలఁచుచుండిరి.

ప్రాగ్జ్యోతిష పురాధీశ్వరునియొద్ద చక్రవర్తియగు వానికి గాని నీసనీయని గోసాంగొకటి యుండెను. అది సీడనిచ్చువానికి తనకూతునిచ్చి వివాహముఁ జేసెదనని యారాజు ప్రకటించెను. మేఘవాహనుఁడు తండ్రిచే బ్రేరేపింపఁబడి, యా స్వయంవరమున కేగి, యాకన్యను వివాహమాడెను.

ఇట్లుండ కొలఁది కాలంబునకు కాశ్మీరప్రజానాయకులు, మంత్రులు, గాంధారదేశమునందున్న, మేఘవాహనుని దోడ్కొని వచ్చి పట్టాభిషిక్తుం జేసిరి. ఆ సమయమున మేఘవాహనుఁడు మాంసమునమ్మి జీవించువారల కమితముగ ధనమునొసంగి, జంతుహింస చేయవలదని దేశమందంతటను జాటించి యజ్ఞములందు సంయుతము పిండితో పశువును జేయించుచుండెను. ఆతఁడు ప్రజారంజకంబుగ రాజ్యము నేలుచు, మేఘవనమను అగ్రహారమును, మఠములను, గాఘుంబులను గట్టించి భూసురుల కొసంగెను. ఇతని పట్టపుదేవియగు అమృతప్రభ 'అమృతభవన' మను విహారమును, తన తండ్రియగు స్తున్నుని పేర 'లోస్తాన్నా' యను స్తూపములను గట్టించెను. రాజునకింకొక భార్యయగు యూకదేవి యద్భుతాకారమగు విహార మొకటికట్టించి, యందు

సగము బౌద్ధభిక్షులకును, మిగిలిన సగము కుటుంబములతో కాపురముండు గృహస్థులకును యిచ్చెను. ఇంద్రదేవియును, వేజోకరాణి ఇంద్రదేవీభవనమును, ఖాదనాసుమ్మాగులగు రాజదేవేరులు తమపేరుల ననేకవిహారములుకట్టించి, కీర్తివడసిరి.

ఇమ్మహారాజేంద్రుం డొకప్పుడు జంతుహింస మాని పించు తలంపున, దిగ్విజయార్థ మఖిల దేశములకు జని, తన పరాక్రమంబున రాజుల నెల్లర నహింసాపరులుగా జేసి, యొక తాళీవనంబున విడిసి, తన గుడారమున శయనించి ద్వీపముల గెలువ నాలోచించుచుండ "మేఘవాహనుని రాజ్యకాలమున గూడ, నేను బలి నొసంగబడఁబోవుచున్నాను" అను దీన వాక్యము వినఁబడెను. కృపాసముద్రుఁడగు మేఘవాహనుఁడు ఆయుధమును ధరించుటకయినను తోపక, గొడుగుమాత్రము చేతబట్టుకొని ఆ దీనవాక్యము వచ్చిన దిక్కునకుఁ బోయెను.

కొంతదూరంబున దేవాలయంబునఁగల చండిక కాహారముగ బలినీయఁబోవు దిక్కులేని మనుజు నొకనిని, బలినీయ నుంకించి ఖడ్గమును బట్టియున్న శబరుని అదలించి, "శబర రాజా! వీని నిట్లు నిష్కారణముగ జంపఁదలచుటకు కారణ మేమి?" అని యడిగెను. "బాలుఁడగు నాకుమారుఁడు,రోగముచే బాధపడుచు చావనున్నాడు. వీని నీదేవికి బలినిచ్చితి నేని నా కుమారుఁడు జీవింపగలఁడు. అట్లుగాకున్నఁ నాబంధు మిత్రులనేకులు నశింతురు. దిక్కులేని యీనరుని చావునకు

దుఃఖించువారయినను లేరు. కావున నాప్రయత్నమున కభ్యంతరము కలిగింపకుము" అని శబరుఁడనెను. "అట్లయ్యేనేని నన్ను బలి నిచ్చితివేని నీకుమారుఁడును, దిక్కులేని యీమనుజుఁడును జీవింపనేరరు. అట్లు చేయుము" అని రాజనెను. "రాజేంద్రా! దయాధిక్యతచేత నీకు మతిచెడినట్లున్నది. నీవు జీవించియుంటివేని లోకమున కుపకారివయి యుండగలవు నా కుమారుడు జీవించెనేని, నా బంధువులెల్ల నానందింతురు. ఈ మనుజుని జీవితమున కాశపడువారలెవరు? ఇతని మరణమునకు నేడువా రెవరు? భార్యాపుత్ర మిత్రాదులతో సమస్త సౌఖ్యము లనుభవించు శరీరమును తృణప్రాయముగ జూచెద వేల? నీ వీ సాహసమును మానుము" అను శబరుని మాటల నాలకించి "నాయత్నమునకు నీవు సమ్మతింపవేని నేనే కంఠమును నఱకికొనియెదను." అని వీరావేశుఁడయి శబరునిచేతి ఖడ్గమును లాగికొని కంఠము త్తరించుకొనఁబోయెను. అప్పుడా గుడియు, చండీయు శబరుఁడును వధ్యుఁడును, మాయమయిరి. మేఘవాహనునిపై పూలవాన కురిసెను. ఒక దివ్యపురుషుఁడు మేఘవాహనుని చేతిఖడ్గమును బట్టుకొని "ఓ కరుణానిధీ! నేను వరుణుఁడను. నీచేతనున్న గొడుగు నాది. పూర్వము నరకాసురుఁడు దీని నపహరించెను. దానిని నీ వలన గైకొను తలంపున నీధైర్యసాహసాదులు పరీక్షింపనెంచి, మొదట నీమాయ గల్పించితిని. నీయట్టి దయామయు లీరేడులోకంబుల గలరా? ఈ గొడుగును నాకిమ్ము" అని యడిగెను.

మేఘవాహనుఁడు గొడుగునిచ్చి, యాతనికి సాష్టాంగ నమస్కారము జేసి "వరుణదేవా! నేను సమస్త భూమండలంబును జయించితిని. ద్వీపాంతరముల జయించు తలంపున నున్నవాఁడ. ఆ ప్రయత్నమునకు సముద్రము దాటుట మొదటిపని. కావున నాకును, నా సైన్యమునకును, సముద్రము దారినిచ్చునట్లు వరమిమ్ము" అని ప్రార్థించెను. వరుణదేవుఁడు ఆ వరమునిచ్చి యదృశ్యుఁడయ్యెను.

ఆవల, మేఘవాహనుఁడు లంకానగరముపై దండెత్తి సైన్యసమేతముగ సముద్రమునఁ బ్రవేశించెను. సముద్రము నీటిమధ్య మార్గము కనఁబడెను. సైనికులందఱు నాశ్చర్య నిమగ్నులయి యామార్గంబున సముద్రంబుదాటి, లంక కుత్తర తీరంబున గుడారములు వేయించి, సైన్యముతో నందు విడిసెను. విభీషణుఁ డాతని రాకవిని, మేఘవాహనుని దగ్గఱకువచ్చి మిక్కిలి ప్రీతితో గారవించెను. వారిరువురును, కొంతసేపు సల్లాపము సలిపినపిదప విభీషణుఁ డా రాజపుంగవుని లంకకు దీసికొనిపోయి, యచ్చట మనుష్యు లెఱుఁగని పదార్థముల భుజింపఁజేయుచు, గొన్నాళ్ళు తనయింట నిలిపెను. మేఘవాహను డచ్చటి రాక్షసుల కహింసామార్గమును బోధించెను. వారప్పటినుండియు, జీవహింసమాని మాంసభక్షణము విసర్జించిరి. విభీషణుఁడు, రాక్షసశిరఃప్రతిముఖగల ధ్వజ

ములు మేఘవాహనున కర్పింపఁ వానింగొని విభీషణునాజ్ఞ గైకొని కాశ్మీరము ప్రవేశించెను.

మేఘవాహనునియాజ్ఞ శిరసావహించి మానవకోటి యొక్కటే జీవహింసమానుటగాక, నీటియందలి జలచరములును, వనములందు సింహశార్దూలాది క్రూరమృగములును, ఆకాశము నందలి గ్రద్దలు మొదలగు పక్షులును, జీవహింస మానినవని చెప్పనొప్పును.

ఇట్లుండ గొంతకాలమునకు, ఒక బ్రాహ్మణుఁడు వ్యాధిగ్రస్థుడగు కుమారునిఁదీసికొని రాజసన్నిధికివచ్చి "ఓరాజా! నీయాజ్ఞ నతిక్రమింపఁజాలని కారణమున దుర్గకుఁ బలినీయకుండుటచే, నాకుమారుఁడు చావబోవుచున్నాఁడు. బ్రాహ్మణప్రాణమందును, జంతుప్రాణమందును యేది యధికమో యోచింపుము. తపోవంతుల సయితము చంపి, బ్రాహ్మణప్రాణముల రక్షించిన శ్రీరామాదిరాజు లిప్పుడు లేకపోయిరిగదా! అని యేడ్చుచు, రాజును నిందించుచు, నచ్చటనే యుండెను. మేఘవాహనుఁడు, తనప్రతిజ్ఞ విడిచి జీవహింసకు ఇష్టపడజాలక బ్రాహ్మణకుమారుని బ్రతికించుటకు సమర్థత లేక, తనశరీరమును దుర్గకొసఁగినచో, తనప్రతిజ్ఞ విడువకనే బ్రాహ్మణపుత్రుఁడు రోగరహితుఁడయి జీవించునని నిశ్చయించి "రేపు నీ కుపాయముఁజెప్పెదను" అని బాపని

పనిచెను. ఆ రాత్రి దుర్గాదేవి రాజోత్తమునకు స్వప్నంబున దర్శనమొసంగి, యాతని ప్రయత్నము వారించి బ్రాహ్మణ బాలుని రోగము పోఁగొట్టెను.

మేఘవాహనుఁడు ఇట్టి భువనాద్భుతకార్యము లనేకము జేయుచూ భరతఖండమంతకును చక్రవర్తియయి, గొప్ప యశము నందెను.